

POSTANOWIENIE

Dnia 18 listopada 2019 roku

Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w P. Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: Asesor sądowy P. M.

Protokolant: sekr. Sąd. Paulina Turek

po rozpoznaniu w dniu 18 listopada 2019 roku w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z wniosku Ł. O.

przy uczestnictwie M. O., I. N., J. O. (1) i Z. B. (1)

o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po J. O. (2) i W. O.

1. oddała wniosek,
2. kosztami postępowania obciąża wnioskodawcę w zakresie przez niego poniesionym.

Asesor sądowy P. M.

UZASADNIENIE

Wnioskodawca Ł. O., zastępowany przez profesjonalnego pełnomocnika będącego adwokatem, w dniu 19 kwietnia 2019 roku (data złożenia pisma w Biurze Podawczym tut. Sądu) wniósł o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po J. O. (2) i W. O., wydanego przez Sąd Rejonowy w Poznaniu w dniu 12 czerwca 1995 roku (sygn. akt: III Ns 2476/95/4) oraz o zasądzenie od uczestników na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa według norm przepisanych. Wnioskodawca podał, iż wnosi o zmianę prawomocnego postanowienia Sądu wydanego przez Sąd Rejonowy w Poznaniu w dniu 12 czerwca 1995 roku (sygn. akt: III Ns 2476/95/4) o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłej w dniu 31 sierpnia 1971 roku J. O. (2) poprzez stwierdzenie w punkcie I, że wchodzący w skład spadku udział w gospodarstwie rolnym położonym w D. zapisanym w księgach wieczystych pod numerami (...) dziedziczą z mocy ustawy mąż W. O. i syn S. O. – po 1/2 części oraz zmianę prawomocnego postanowienia Sądu wydanego przez Sąd Rejonowy w Poznaniu w dniu 12 czerwca 1995 roku (sygn. akt: III Ns 2476/95/4) o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłym w dniu 15 maja 1972 roku W. O. poprzez stwierdzenie w punkcie II, że wchodzący w skład spadku udział w gospodarstwie rolnym położonym w D. zapisanym w księgach wieczystych pod numerami (...) dziedziczy z mocy ustawy syn S. O. w całości.

W uzasadnieniu wnioskodawca wskazał, iż Sąd w ww. postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku nie uwzględnił nieruchomości zapisanych w dwóch pozostałych księgach ((...), (...)) wchodzących w skład gospodarstwa rolnego.

W dniu 14 sierpnia 2019 roku uczestnik postępowania J. O. (1), reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika będącego radcą prawnym, wniósł o oddalenie ww. wniosku o z zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestnika J. O. (1) zwrotu kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

W dniu 22 sierpnia 2019 roku uczestniczka postępowania Z. B. (1), reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika będącego radcą prawnym, wniosła o oddalenie ww. wniosku o z zmianę postanowienia o stwierdzeniu

nabycia spadku oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki Z. B. (1) zwrotu kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Uczestniczki postępowania M. O. i I. N. popierały żądanie wniosku.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawczyni J. O. (2) zmarła w dniu 31 sierpnia 1971 roku w D., spadkodawczyni ostatnio przed śmiercią zamieszkiwała w D.. W chwili śmierci J. O. (2) była żoną z W. O.. To było jej jedyne małżeństwo.

Spadkodawca W. O. zmarł w dniu 15 maja 1972 roku w D., spadkodawca ostatnio przed śmiercią zamieszkiwał w D.. W chwili śmierci W. O. był wdowcem. Wcześniej był raz żonaty – z J. O. (2).

Bezsporne, a nadto dowód:

- odpis skróconego aktu zgonu J. O. (2) (k.4 sprawy o sygn. akt: III Ns 2476/95/4),

- odpis skróconego aktu zgonu W. O. (k. 5 sprawy o sygn. akt: III Ns 2476/95/4).

Z małżeństwa J. O. (2) i W. O. było troje dzieci: J. O. (1), Z. B. (1) oraz S. O.. Spadkodawcy nie mieli dzieci pozamażeńskich ani przysposobionych. Żadne z nich nie pozostawiło testamentu.

Żaden ze spadkodawców J. O. (2) ani W. O. nie składał oświadczeń o przyjęciu ani odrzuceniu spadku przed Sądem ani u notariusza, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia, nie zawierał umowy dotyczącej zrzeczenia się dziedziczenia po spadkodawcach.

Dowód:

- przesłuchanie uczestniczki postępowania Z. B. (1) (k.85-86),

- przesłuchanie uczestnika postępowania J. O. (1) (k.86-87),

- przesłuchanie uczestniczki postępowania M. O. (87-88),

- przesłuchanie uczestniczki postępowania I. N. (k.88-89).

W skład spadku po J. O. (2) wchodził udział w wysokości 1/2 w gospodarstwie rolnym położonym w D., które to gospodarstwo rolne składało się z nieruchomości, dla których prowadzone były przez Sąd Rejonowy w Poznaniu księgi wieczyste o numerach: (...), (...) oraz (...). Obecnie dla wymienionych nieruchomości Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. prowadzi księgi wieczyste o numerach (...). (...) te stanowią obecnie działki o numerach ewidencyjnych: 324, 206, 279 Gmina M., obręb ewidencyjny D..

W skład spadku po W. O. wchodził udział w wysokości 3/4 w opisanym wyżej gospodarstwie rolnym położonym w D..

Bezsporne, a nadto dowód:

- przesłuchanie wnioskodawcy (k.83-85),

- przesłuchanie uczestniczki postępowania Z. B. (1) (k.85-86),

- przesłuchanie uczestnika postępowania J. O. (1) (k.86-87),

- przesłuchanie uczestniczki postępowania M. O. (87-88),
- przesłuchanie uczestniczki postępowania I. N. (k.88-89).

W 1995 roku przed Sądem Rejonowym w Poznaniu pod sygnaturą III Ns 2476/95 toczyła się sprawa o stwierdzenie nabycia spadku po J. O. (2) i W. O.. Wniosek o stwierdzenie nabycia spadku złożył S. O. pismem z dnia 30 maja 1995 roku. W dniu 7 czerwca 1995 roku w Sadzie Rejonowym w Poznaniu odbyła się rozprawa, w trakcie której Sąd rozpoznał sprawę o stwierdzenie nabycia spadku po J. O. (2) i W. O.. Na rozprawie byli obecni: S. O. i J. O. (1). Sąd Rejonowy w Poznaniu. Na rozprawie Sąd odebrał od S. O. zapewnienie spadkowe, w trakcie którego podał on, iż do spadku należy gospodarstwo rolne położone w D., które zapisane jest w dwóch księgach wieczystych o numerach: (...) oraz (...). Zapewnił również, że pracował on w spadkowym gospodarstwie rolnym, a jego rodzeństwo nie miało kwalifikacji do pracy w gospodarstwie rolnym. J. O. (1) potwierdził okoliczności, o których zapewnił S. O..

W dniu 12 czerwca 1995 roku Sąd Rejonowy w Poznaniu wydał postanowienie, w którym:

- I. stwierdził, że spadek po J. O. (2) na podstawie ustawy nabyli mąż W. O. oraz dzieci: S. O., Z. B. (2) z domu O. oraz J. O. (1), w udziałach po $\frac{1}{4}$ części, z tym że wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne, położone w D., zapisane w księdze wieczystej Sądu Rejonowego w Poznaniu KW nr (...) dziedziczą z mocy ustawy mąż W. O. oraz syn S. O. po $\frac{1}{2}$ części;
- II. stwierdził, że spadek po W. O. na podstawie ustawy nabyły dzieci: S. O., Z. B. (2) z domu O. oraz J. O. (1), w udziałach po $\frac{1}{3}$ części, z tym że należący do spadku udział w gospodarstwie rolnym, opisanym w pkt I. nabył syn S. O. w całości.

Dowód:

- wniosek o stwierdzenie nabycia spadku z dnia 30 maja 1995 r. (k.1 sprawy o sygn. akt: III Ns 2476/95/4),
- protokół posiedzenia z dnia 7 czerwca 1995 r. (k.8-9v sprawy o sygn. akt: III Ns 2476/95/4),
- postanowienie z dnia 12 czerwca 1995 r. (k. 10-10v sprawy o sygn. akt: III Ns 2476/95/4),
- przesłuchanie wnioskodawcy (k.83-85).

Zarządzeniem z dnia 6 lipca 1995 roku Sędzia Sądu Rejonowego w Poznaniu L. Z. stwierdziła, że postanowienie jest prawomocne.

Dowód:

- zarządzenie z dnia 6 lipca 1995 roku (k. 10v sprawy o sygn. akt: III Ns 2476/95/4).

Pismem z dnia 3 lipca 1995 roku S. O. złożył wniosek o wydanie odpisu prawomocnego postanowienia stwierdzającego nabycie praw do spadku po W. O..

Dowód:

- pismo z dnia 3 lipca 1995 roku (k.11 sprawy o sygn. akt III Ns 2476/95/4).

Wnioskodawca Ł. O. jest synem S. O. i wnukiem spadkodawców J. O. (2) i W. O..

Dowód:

- odpis skróconego aktu urodzenia (k.38).

S. O. nie składał wniosku o zmianę lub uchylenie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po J. O. (2) i W. O..

S. O. zmarł w dniu 27 marca 2005 roku.

Dowód:

- przesłuchanie wnioskodawcy (k.83-85),

- przesłuchanie M. O. (k.87-88).

S. O. w 1996 roku podarował swojej córce, I. N. nieruchomość objęta księgą wieczystą (...).

Dowód:

- przesłuchanie wnioskodawcy (k.83-85).

- przesłuchanie I. N. (k.88-89).

S. O. gospodarował na całym ww. gospodarstwie po śmierci swoich rodziców, tj. od 1973 roku do swojej śmierci w 2005 roku. Oprócz pracy na gospodarstwie (...) pracował również jako stolarz. Gospodarstwo składa się z nieruchomości zapianych w trzech księgach wieczystych. Po darowaniu jednej nieruchomości córce I. N. ww. gospodarstwo obejmowało dwie nieruchomości. Po śmierci S. O. gospodarstwo przejął i pracował na nim wnioskodawca wraz z żoną i matką. Na gospodarstwie pracował również brat wnioskodawcy – J. O. (1), pracę na roli przerwał gdy poszedł do wojska w 1964 roku.

Dowód:

- przesłuchanie wnioskodawcy (k.83-85),

- przesłuchanie M. O. (k.87-88),

- przesłuchanie Z. B. (1) (k.85-86),

- przesłuchanie uczestnika postępowania J. O. (1) (k.86-87).

W marcu 2019 roku wnioskodawca Ł. O. wraz ze swoją matką M. O. w celu uregulowania spraw spadkowych po S. O. udali się do notariusza, żeby sporządzić poświadczenie dziedziczenia. Notariusz poinformował wnioskodawcę, że z ksiąg wieczystych wynika, że w księgach wieczystych (...) jako właściciele nieruchomości wpisani są J. O. (2) i W. O.. W wypisie z gruntów prowadzonym przez Starostwo (...) jako właściciele działki o numerze ewidencyjnym (...) figurują W. i J. O. (2), działki o numerze ewidencyjnym (...) I. i P. N., natomiast jako właściciele działki o numerze ewidencyjnym (...) figurują M. O., I. N., Ł. O..

Podatek od nieruchomości płacił S. O. – początkowo za trzy działki, a po darowaniu jednej z nich I. N. – za pozostałe dwie działki.

Dowód:

- przesłuchanie wnioskodawcy (k.83-85),

- przesłuchanie uczestniczki postępowania M. O. (k.87-88),

- przesłuchanie uczestniczki postępowania I. N. (k.88-89),
- wypisy z rejestru gruntów (k.218-223),
- dokument obliczenia opłaty (...) (k.224).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach sprawy oraz zeznań wnioskodawcy Ł. O. i uczestników postępowania M. O., I. N., J. O. (1) i Z. B. (1).

Dowodom z dokumentów Sąd w całości dał wiarę i to pomimo tego, że częściowo zostały przedłożone jedynie w kserokopiach. Skoro żadna ze stron nie kwestionowała treści zawartej w tych dokumentach Sąd uznał, że wskazywały one na istnienie dowodów właściwych i z tego względu stanowiły wartościowy materiał dowodowy (por. wyrok SA w Poznaniu z dnia 13 października 2009 r., IACa 715/09). Oceniając zgromadzone w sprawie dokumenty Sąd miał jednak na uwadze, iż przedłożone przez wnioskodawcę wypisy z rejestru gruntów i dokumenty obliczenia opłaty (...) wydane przez Starostwo (...) nie miały znaczenia dla ustalenia stanu prawnego w niniejszej sprawie. W tym zakresie wiążące Sąd były zapisy w księgach wieczystych o nr (...).

Dodatkowo czyniąc ustalenia faktyczne Sąd uwzględnił zgodne twierdzenia stron w trybie art. 229 k.p.c. oraz twierdzenia strony, którym przeciwnik nie zaprzeczył w trybie art. 230 k.p.c.

Zeznania uczestników postępowania M. O. i I. N. zasługiwały na wiarę w całości, były one spontaniczne i ich wiarygodność nie budziła wątpliwości Sądu. Zeznaniami wnioskodawcy i uczestników postępowania J. O. (1) i Z. B. (1) Sąd dał wiarę w przeważającej części. Za niewiarygodne Sąd uznał zeznania wnioskodawcy w zakresie w jakim twierdził on, iż w dokumentacji Starostwa (...) jako właściciel przedmiotowych trzech działek figuruje S. O.. W dokumentacji ze Starostwa (...) jako właściciele działki o numerze ewidencyjnym (...) figurują W. i J. O. (2), działki o numerze ewidencyjnym (...) I. i P. N., natomiast jako właściciele działki o numerze ewidencyjnym (...) figurują M. O., I. N., Ł. O. (k.218-22). Podkreślić należy jednak, iż nawet gdyby w dokumentach tych widniał jako (...) to nie miałyby to znaczenia w przedmiotowej sprawie. Przedmiotem postępowania dowodowego w niniejszej sprawie były okoliczności wynikające z treści art. 679 k.p.c., których wykazanie mogłoby prowadzić do obalenia domniemania wynikającego z kwestionowanego postanowienia w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku, co w dalszej kolejności prowadzić mogłoby do zmiany czy to dokumentów ewidencyjnych czy treści ksiąg wieczystych. Na marginesie wskazać należy, że Sąd stan prawny nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta, ustala zgodnie z domniemaniem z art. 3 § 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2204), tj. domniemywa się, że prawo jawne z księgi wieczystej jest wpisane zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

Za niewiarygodne Sąd uznał również zeznania uczestników J. O. (1) i Z. B. (1) w zakresie w jakim twierdzili oni, iż nie brali udziału w postępowaniu o stwierdzenie spadku w roku 1995. Okoliczności te nie były jednak istotne dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Sąd postanowieniem z dnia 18 listopada 2019 roku oddalił wniosek pełnomocnika wnioskodawcy o przeprowadzenie dowodu z zeznań świadków A. W. i M. S. na okoliczności ustalenia osoby, która po śmierci W. O. i J. O. (2) prowadziła gospodarstwo rolne na działkach o numerach ewidencyjnych (...) i kto prowadzi je obecnie oraz na okoliczność jakie działki wchodziły w skład gospodarstwa (...). Z zeznań wnioskodawcy i uczestników postępowania bezspornie wynika kto prowadził oraz obecnie prowadzi przedmiotowe gospodarstwo rolne, ustalone zostało również jakie działki wchodziły w skład gospodarstwa (...), były to bowiem działki o numerach ewidencyjnych (...).

Okoliczność ta była bezsporna. Powołany dowód z zeznań świadków zmierzałby zatem jedynie do przedłużenia postępowania, a tym samym konieczne okazało się jego oddalenie. Przede wszystkim jednak podstawą oddalenia wniosku o przeszuchanie tych świadków była okoliczność, iż w przedmiotowej sprawie kluczowe było wykazanie spełnienia przesłanek z art. 679 § 1 k.p.c., tj. okoliczności, których powołanie w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku nie było możliwe. Tymczasem z akt sprawy spadkowej III Ns 2476/95/4 wynikało, że w toku postępowania Sąd ustalił, że to S. O. jako jedyny gospodarował na przedmiotowych nieruchomościach – okoliczność ta nie została zatem pominięta przez Sąd rozpoznający sprawę o stwierdzenie nabycia spadku w 1995 roku. Wnioskodawca natomiast powoływał się przede wszystkim na fakt, iż o tym, że postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku wydane w 1995 roku nie obejmowało całego gospodarstwa rolnego, dowiedział się w marcu 2019 roku. Przedmiotem sporu było to, czy wnioskodawcę wiązały te same ograniczenia, jak uczestnika postępowania spadkowego, a w konsekwencji, czy złożył swój wniosek w terminie i w oparciu o ustawową przesłankę, której jego poprzednik – S. O., nie mógł powołać w toku postępowania spadkowego. Natomiast fakt gospodarowania przez ojca wnioskodawcy – S. O. i przez wnioskodawcę na przedmiotowym gospodarstwie rolnym mógłby mieć znaczenie w ewentualnej sprawie o stwierdzenie zasiedzenia ww. nieruchomości, w niniejszym postępowaniu nie jest jednak istotny.

Sąd zważył, co następuje:

Wniosek jako bezzasadny podlegał oddaleniu.

W przedmiotowej sprawie wnioskodawca Ł. O. domagał się zmiany prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w Poznaniu z dnia 12 czerwca 1995 roku III Ns 2476/95/4 o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłej J. O. (2) w punktach I. i II. dotyczącego stwierdzenia, że udział J. O. (2) w spadkowym gospodarstwie rolnym położonym w D. zapisanym w księdze wieczystej Sądu Rejonowego w Poznaniu KW nr 102.668 dziedziczą z mocy ustawy mąż W. O. i syn S. O. po 1/2 części oraz o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłym W. O. dotyczącego stwierdzenia, że udział W. O. w spadkowym gospodarstwie rolnym opisanym w punkcie I. postanowienia nabył syn S. O. w całości.

Swój wniosek wnioskodawca argumentował tym, że w toku przeprowadzenia stwierdzenia nabycia spadku po swoim ojcu – S. O., co miało miejsce w marcu 2019 roku, gdy chciał sporządzić poświadczenie dziedziczenia u notariusza, dowiedział się, że w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku po wstępnych S. W. i J. O. (2), Sąd nie uwzględnił nieruchomości zapisanych we wszystkich księgach wieczystych, które składają się na gospodarstwo rolne. Podniósł, że działki zapisane w księgach wieczystych (...) stanowiły jedno gospodarstwo rolne, na którym działalność rolniczą prowadzili najpierw J. i W. O., po ich śmierci S. O. wraz z żoną M. O., a obecnie prowadzi wnioskodawca Ł. O.. Wnioskodawca wskazał, iż nie brał udziału w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, którego zmiany domaga się niniejszym wnioskiem.

Podstawą żądania wnioskodawcy był art. 679 § 1 zdanie pierwsze k.p.c., zgodnie z którym dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału. W art. 679 k.p.c., regulującym postępowanie o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, zawarte są istotne ograniczenia odnoszące się do uczestników poprzedniego postępowania. Ograniczenia te dotyczą podstawy i terminu do zgłoszenia wniosku. Stosownie bowiem do brzmienia zdania drugiego art. 679 § 1 k.p.c., ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość. W myśl § 3 cytowanego artykułu, w razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

Ograniczenia wynikające z treści art. 679 k.p.c. podyktowane są potrzebą ochrony stabilności stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem porządku dziedziczenia. Z tego też względu oraz z uwagi na wyjątkowy charakter uregulowania zawartego w art. 679 k.p.c., przepis podlega wykładni ścisłej, gdyż dopuszczenie możliwości zmiany prawomocnego postanowienia powinno być ograniczone. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 15 stycznia 2016 r., I CSK 1079/14 (Lex 1977914) wskazał, że postępowanie przewidziane w art. 679 k.p.c. nie służy i nie może być wykorzystywane jako środek do usunięcia skutków bezczynności lub błędów uczestników postępowania spadkowego czy też skutków ich nieznanomości prawa ani nawet błędów sądu. Chociaż jest ono postępowaniem autonomicznym, ma jednak charakter „wznowieniowy”, co uwidacznia się przede wszystkim w tym, że uczestnik postępowania spadkowego tylko wtedy może skutecznie żądać na podstawie art. 679 § 1 k.p.c. zmiany postanowienia spadkowego, jeżeli wykaże, jak przy wznowieniu postępowania, szczególne przesłanki swojego żądania, czyli podstawę, której nie mógł powołać w poprzednim postępowaniu oraz zachowanie rocznego terminu określonego w tym przepisie”. Sąd Najwyższy wskazał nadto, że obowiązany jest wykazać istnienie przeszkody obiektywnej, uniemożliwiającej mu powołanie w sprawie spadkowej okoliczności uzasadniającej odmienną podstawę lub porządek dziedziczenia.

W pierwszej kolejności należało zbadać, czy wnioskodawca Ł. O. miał legitymację do wystąpienia z wnioskiem w przedmiotowej sprawie. W tym miejscu wskazać należy, że wniosek o wszczęcie postępowania może zgłosić każdy zainteresowany (art. 679 § 2 k.p.c.), a więc osoba, której praw dotyczy wynik postępowania. Jednakże gdy istnieje już prawomocne orzeczenie stwierdzające nabycie spadku, zainteresowana jego zmianą będzie tylko osoba mająca interes prawny w prawidłowym wykazaniu następstwa po spadkodawcy. Pojęcie legitymacji do wszczęcia postępowania na podstawie art. 679 jest zatem – mimo różnicy werbalnej – identyczne z pojęciem legitymacji uprawniającej do zainicjowania postępowania o stwierdzenie nabycia spadku (por. art. 1025 k.c.; por. uwagi 2–6 do art. 669 oraz postanowienie SN z dnia 4 lipca 1966 r., II CZ 217/66, OSPiKA 1967, z. 2, poz. 37). Legitymowanym do złożenia wniosku o zmianę lub uchylenie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku jest także nabywca spadku lub udziału w nim, jeśli zbywca był uczestnikiem postępowania (postanowienie SN z dnia 13 grudnia 2001 r., IV CKN 566/00, OSNC 2002, nr 10, poz. 127).

Odnosząc powyższe do analizowanej sprawy, stwierdzić należy, że wnioskodawca Ł. O. jest wnukiem zmarłych J. O. (2) i W. O., a zarazem synem S. O.. Z powyższego wynika legitymacja czynna do złożenia wniosku.

W dalszej kolejności badaniu podlegało, czy wniosek w niniejszej sprawie został złożony w terminie oraz czy został oparty na ustawowej przesłance. Złożenie wniosku inicjującego postępowanie na podstawie art. 679 k.p.c. nie jest bowiem ograniczone w czasie tylko dla tych zainteresowanych, którzy nie byli uczestnikami postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku. Natomiast ten, kto był uczestnikiem, może to uczynić w terminie roku od dnia, w którym uzyskał możliwość wskazania podstawy uzasadniającej dokonanie zmiany postanowienia, jeżeli nie mógł jej powołać w trakcie postępowania spadkowego (por. uchwałę SN z dnia 27 kwietnia 1982 r., III CZP 15/82, OSNCP 1982, nr 8–9, poz. 118 z omówieniem W. S., Przegląd orzecznictwa, PiP 1983, z. 10, s. 99). Uchybienie terminowi albo zaniechanie wskazania podstawy uzasadniającej zmianę lub przyczyn niepozwalających przedstawić jej w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku prowadzi do oddalenia wniosku; sąd może to uczynić także na posiedzeniu niejawnym, jeśli uzna, że zachodzą przesłanki określone w art. 514 § 2 in fine.

Uczestnicy postępowania o stwierdzenie nabycia spadku nie mogą opierać żądania zmiany postanowienia na podstawie, którą mogli powołać w tamtym postępowaniu. Następuje prekluzja uprawnień do zgłaszania twierdzeń i środków dowodowych, które mogły być, a nie zostały zgłoszone w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku.

Podkreślenia wymaga, że **spadkobierca osoby, która była uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może żądać zmiany wydanego w tym postępowaniu postanowienia, jeśli wskaże podstawę uzasadniającą zmianę oraz dowiedzie, że podstawa ta nie mogła być podniesiona w czasie postępowania, a ponadtołoży wniosek w ciągu roku od chwili, gdy podniesienie tej podstawy stało się możliwe**. Stanowisko to potwierdził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 26 stycznia 2001 r., II CKN 784/00 (OSNC 2001, nr 7–8, poz. 118 z głosem A. Szpunara, Rej. 2001, nr 11, s. 136) oraz w uchwale z dnia

21 marca 2001 r., III CZP 4/01 (OSNC 2001, nr 10, poz. 144 z glosą A. Szpunara, Rej. 2002, nr 1, s. 92 i omówieniem Z. Strusa, Przegląd orzecznictwa, Pal. 2001, nr 11–12, s. 199).

Zgodnie z poglądami doktryny oraz orzecznictwa przez uczestnictwo w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku – w rozumieniu art. 679 k.p.c. – należy rozumieć formalny udział w postępowaniu, a nie stopień aktywności, bierność czy nawet całkowitą bezczynność zainteresowanego występującego w sprawie (postanowienie SN z dnia 4 lutego 2000 r., II KKN 740/98, LEX nr 1425655). Uczestnikiem postępowania zainteresowany może stać się zarówno wskutek zgłoszenia wniosku wszczynającego postępowanie, przez wzięcie udziału w toczącym się postępowaniu z własnej inicjatywy jak i wskutek wezwania przez sąd do udziału w toczącym się postępowaniu. Niezależnie od woli i aktywności zainteresowanego wezwanego do udziału w sprawie, staje się on uczestnikiem przez samo wezwanie (art. 510 § 2 zd. 2 k.p.c.).

Mając powyższe na uwadze, stwierdzić należy, iż nie budziło wątpliwości, że S. O. – ojciec wnioskodawcy Ł. O. – był uczestnikiem postępowania w sprawie III Ns 2476/95/4 o stwierdzenie nabycia spadku po J. O. (2) i W. O., zatem zgodnie art. 679 § 1 zd. 2 k.p.c. mógł on żądać zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, jeśli żądanie oparłby na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę złożył przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość.

S. O. był inicjatorem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po swoich rodzicach – W. O. i J. O. (2) i w dniu 7 czerwca 1995 roku osobiście brał udział w rozprawie, w trakcie której Sąd odebrał od wnioskodawcy – S. O. zapewnienie spadkowe. Następnie pismem z dnia 3 lipca 1995 roku, własnoręcznie podpisanym, wniósł wydaniu prawomocnego postanowienia stwierdzającego nabycie praw do spadku po W. O.. Powyższe wynika z akt postępowania spadkowego Sądu Rejonowego w Poznaniu sygn. III Ns 2476/95/4.

Po zakończeniu postępowania spadkowego, wnioskodawca w sprawie III Ns 2476/95/4 - S. O. nie kwestionował wydanego postanowienia, w szczególności nie wniósł apelacji. Ponadto nie skorzystał on nigdy ze środka prawnego przewidzianego w art. 679 k.p.c., tj. nie wnosił o zmianę lub uchylenie wydanego postanowienia.

Poprzednik prawny wnioskodawcy Ł. O., którego Ł. O. jest spadkobiercą, uczestniczył zatem w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku i mógł w jego toku zakwestionować wydane rozstrzygnięcie.

Jeśli nie uczynił nie tylko tego, ale także potem nie złożył wniosku z art. 679 k.p.c., powołując przesłanki z art. 679 k.p.c., to wiązało go wydane postanowienie. W następstwie tego do majątku spadkowego po zmarłym S. O. nie weszło uprawnienie obejmujące złożenie wniosku o zmianę lub uchylenie postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku.

W tym miejscu wskazać należy, iż w postępowaniu cywilnym zachodzi ogólne następstwo spadkobierców. Następstwo to występuje w postępowaniach dotyczących praw albo obowiązków wymienionych w art. 922 § 1 k.c., które w razie rzeczywistego przysługiwania zmarłej stronie (spoczywania na niej) przechodzą na jej spadkobierców. Spadkobiercy nabywają legitymację do następstwa w zakresie postępowania dlatego, że są następcami prawnymi zmarłej strony (uczestnika) w zakresie do sytuacji prawnej, której dotyczy postępowanie (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2001 r., III CZP 4/01, opublikowano: OSNC 2001/10/144, LEX nr 46090). Przyjmuje się, że w postępowaniu cywilnym następcy prawni powinni znajdować się, z racji tego następstwa, w identycznej sytuacji, co ich poprzednicy, niezależnie od tego, kiedy doszło do następstwa. Z uregulowań zawartych w kodeksie postępowania cywilnego wynika, że spadkobiercy w odniesieniu do praw i obowiązków wchodzących w skład spadku znajdują się w takiej samej sytuacji w zakresie postępowania jak spadkodawca i mogą wykorzystywać tylko te środki, które mógłby wykorzystać spadkodawca.

Wnioskodawca Ł. O. jako spadkobierca S. O. wstąpił, stosownie do przepisu art. 922 § 1 k.c. w ogół praw i obowiązków swojego ojca. Wśród tych praw mogłoby się znaleźć także jego uprawnienie z art. 679 k.p.c., jednak tylko wówczas, gdyby w chwili śmierci S. O. takie mu przysługiwało. Tymczasem z uwagi na fakt, iż S. O. nie złożył w przysługującym mu terminie wniosku o zmianę lub uchylenie postanowienia wydanego w sprawie III Ns 2476/95/4, to nastąpiła

prekluzja uprawnień do zgłoszenia twierdzeń i środków dowodowych i upływ terminu, o których mowa w art. 679 § 1 k.p.c., która to prekluzja obejmuje także Ł. O. jako spadkobiercę S. O..

Podkreślenia ponadto wymaga, że spadkodawca S. O. miał wiedzę co do tego, jakie nieruchomości składają się na gospodarstwo rolne, do którego udziały wchodziły w skład spadków po jego rodzicach – W. O. i J. O. (2). Zgodnie bowiem z art. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2204), księgi wieczyste są jawne. Nie można zasłaniać się nieznajomością wpisów w księdze wieczystej ani wniosków, o których uczyniono w niej wzmiankę. Sens zdania drugiego przywołanego przepisu sprowadza się do reguły, zgodnie z którą nieistotny pod względem prawnym jest rzeczywisty stan świadomości uczestników obrotu odnośnie do treści księgi wieczystej. Z wykładni funkcjonalnej komentowanego przepisu wynika również to, że nie można zasłaniać się nieznajomością faktu, iż dla danej nieruchomości prowadzi się księgę wieczystą. W przypadku gdy daną nieruchomość opisano w dwóch lub więcej księgach wieczystych, wykładnia językowa i celowościowa art. 2 zd. 2 prowadzi do wniosku, że treść wszystkich tych ksiąg objęta jest jawnością materialną. Tym samym stwierdzić należy, że zarówno S. O. będący uczestnikiem postępowania spadkowego III Ns 2476/95/4, jak i wnioskodawca w niniejszej sprawie Ł. O. winni posiadać wiedzę o treści ksiąg wieczystych, jak również o tym, że gospodarstwo rolne składa się z trzech nieruchomości objętych trzema księgami wieczystymi. W konsekwencji stwierdzić należy, że w sprawie w ogóle nie zachodzi i nie mogłaby zachodzić przesłanka, o której mowa w art. 679 § 1 zd. 2 k.p.c., tj. oparcie wniosku na „podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu”. Podstawą taką może być przykładowo przedstawienie testamentu nieujawnionego w trakcie postępowania, wykrycie okoliczności uzasadniających nieważność testamentu przyjętego za podstawę dziedziczenia czy zgłoszenie się spadkobiercy ustawowego nieznanego uczestnikom lub przez nich zatajonego, np. pozamałżeńskiego dziecka spadkodawcy (por. Gudowski Jacek. Art. 679. W: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom IV. Postępowanie rozpoznawcze. Postępowanie zabezpieczające, wyd. V. Wolters Kluwer, 2016). Tymczasem fakt, iż gospodarstwo rolne wchodzące w skład spadku po J. O. (2) i W. O., składa się z trzech nieruchomości objętych trzema księgami wieczystymi, był znany uczestnikowi postępowania S. O. i okoliczności tej nie zmienia to, że do wniosku o stwierdzenie nabycia spadku po J. O. (2) i W. O., S. O. załączył jedynie poświadczone skrócone odpisy księgi wieczystej KW nr (...) i KW nr (...).

Ponadto wskazać należy, że wniosek złożony przez wnioskodawcę Ł. O. podlegał oddaleniu również z tej przyczyny. Dla uwzględnienia wniosku o zmianę lub uchylenie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, jak wynika z treści art. 679 § 1 in fine k.p.c., konieczne jest „przedstawienie dowodu, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą, lub że jej udział jest inny niż stwierdzony”. Uczestnik postępowania w celu doprowadzenia do zmiany lub uchylenia postanowienia w trybie art. 679 powinien zatem wykazać, że nie znał okoliczności mających wpływ na krąg spadkobierców lub wielkość przysługujących im udziałów. Przez krąg spadkobierców należy rozumieć osobę spadkobiercy lub grupy spadkobierców ustawowych bądź testamentowych, które dochodzą do dziedziczenia po spadkodawcy. Jeśli chodzi o spadkobierców ustawowych, to grupy tych spadkobierców wyraźnie wymienia kodeks cywilny w przepisach art. 931 – 940 k.c. Z kolei o spadkobiercach testamentowych mowa m.in. w art. 959 k.c. Spadkobiercami są więc podmioty, na które przechodzi ogół praw i obowiązków osoby zmarłej. Spadkobierca ustawowy to osoba powołana do spadku na mocy odpowiednich przepisów, w przypadku gdy spadkodawca nie pozostawił ważnego testamentu, albo gdy osoby powołane do spadku nie chcą lub nie mogą być spadkobiercami. Spadkobierca testamentowy z kolei to osoba powołana do spadku na podstawie testamentu. Z kolei udział spadkowy to ułamek określający udział w prawach i obowiązkach składających się na całość spadku, który przypada spadkobiercy w przypadku dziedziczenia, a którego wielkość uzależniona jest od tego ilu jest spadkobierców uprawnionych do dziedziczenia. Powyższe prowadzi do oczywistego wniosku, że w postępowaniu o zmianę lub uchylenie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku konieczne jest przeprowadzenie dowodu, z którego wynika, że spadkobiercą lub spadkobiercami zmarłego są inne osoby aniżeli wymienione w postanowieniu spadkowym bądź też wykazanie, że udział w spadku osób wymienionych w tym postanowieniu jest inny aniżeli określony w kwestionowanym orzeczeniu. Odnosząc powyższe do stanu faktycznego sprawy, stwierdzić należy, że nawet jeśli nie podzielić poglądów Sądu Najwyższego dotyczących tego, że spadkobiercę uczestnika postępowania obowiązują ograniczenia wynikające z art. 679 § 1 zd. 2 k.p.c., wniosek również podlegałby oddaleniu. Wynika to z tego, że przesłanka, na którą powoływał się wnioskodawca, tj. fakt, iż na gospodarstwo rolne wymienione w postanowieniu składają się

inne jeszcze nieruchomości objęte innymi księgami wieczystymi aniżeli wskazane w sentencji kwestionowanego postanowienia, nie wpływa w żaden sposób ani na krąg spadkobierców ani na wysokość ich udziałów w spadku. Zmiana postanowienia, o którą wnioskował wnioskodawca sprowadzać by się bowiem miała jedynie do korekty opisu gospodarstwa rolnego jako składnika majątku spadkowego, którego dziedziczenie w przypadku spadków otwartych przed dniem 14 lutego 2001 r. odbywało się na odrębnych zasadach aniżeli dziedziczenie pozostałych składników majątku spadkowego. Okoliczności podane przez wnioskodawcę nie miały zatem żadnego wpływu ani na krąg spadkobierców ani na ich udziały w spadku.

Tym samym wnioskodawca Ł. O. nie wykazał podstaw uzasadniających zmianę lub uchylenie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku wydanego w sprawie o sygn. III Ns 2476/95/4, albowiem wniosek ten nie został złożony w terminie przewidzianym w art. 679 § 1 k.p.c., jak również nie został oparty na podstawie wymienionej w tym przepisie, a nadto nie zmierzał do wykazania, że krąg spadkobierców lub ich udziały są inne aniżeli wymienione w postanowieniu spadkowym z dnia 12 czerwca 1995 r. Na marginesie wskazać należy, że okoliczności na które powoływał się wnioskodawca w niniejszej sprawie, w ocenie Sądu dotyczyły wykładni wydanego postanowienia (art. 352 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) albo mogłyby zmierzać albo do wykazania zasiedzenia przedmiotowej nieruchomości.

O kosztach postępowania Sąd orzekł w pkt. 2 sentencji w oparciu o regułę wynikającą z treści art. 520 § 1 k.p.c., zgodnie z którą każdy uczestnik ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie. W przedmiotowej sprawie z uwagi na charakter sprawy o stwierdzenie nabycia spadku, Sąd nie znalazł podstaw do zastosowania przepisu art. 520 § 2 lub 3 k.p.c.

Asesor sądowy P. M.